

1. Człowiek w społeczeństwie.

ocena dopuszczająca:

uczeń:

- wyjaśnia, czym jest społeczeństwo,
- podaje przykłady potrzeb człowieka,
- przytacza przykłady ról społecznych,
- wymienia osoby, podmioty oraz instytucje, które mają wpływ na rozwój młodego człowieka i zaspokajanie jego potrzeb,
- podaje przykłady norm społecznych,
- przytacza przykłady pozytywnych i negatywnych wzorców zachowań funkcjonujących w swoim środowisku rówieśniczym.

Ocena dostateczna:

uczeń:

- podaje przykłady potrzeb człowieka z podziałem na kategorie (bezpieczeństwa, przynależności, uznania, samorealizacji i duchowych),
- wskazuje różnice między potrzebami naturalnymi a społecznymi,
- wymienia podstawowe społeczne oczekiwania wynikające z pełnienia roli dziecka i ucznia,
- wylicza przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników na postawy i zachowania jednostki,
- przedstawia czynniki mające wpływ na samoocenę człowieka,
- podaje przykłady norm społecznych obowiązujących w wybranych społecznościach, np. w rodzinie, szkole.

Ocena dobra:

uczeń:

- uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną,
- wyjaśnia, na czym polega proces socjalizacji,
- określa, jaką rolę w procesie socjalizacji odgrywa rodzina,
- wymienia kategorie norm społecznych,
- określa, które spośród podanych zachowań są oceniane z zastosowaniem norm prawnych i uzasadnia swój wybór.

Ocena bardzo dobra:

uczeń:

- wskazuje zależności pomiędzy procesem zaspokajania potrzeb a rozwojem człowieka,
- tłumaczy, czym jest osobowość, i jakie ma związki z socjalizacją,
- porównuje społeczne oczekiwania dotyczące pełnienia roli dziecka i rodzica oraz ucznia i nauczyciela,
- podaje przykłady konfliktu ról społecznych,

- wskazuje przyczyny i skutki nieprzestrzegania przez jednostkę norm społecznych,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat teorii Abrahama Maslowa (piramida potrzeb)

2. Grupy społeczne.

Uczeń:

Ocena dopuszczająca: podaje rodzaje grup społecznych,

- wymienia grupy społeczne, do których należy,
- przytacza przykłady korzyści wynikających z bycia w grupie,
- wymienia typowe konflikty występujące w szkole i grupie rówieśniczej,
- określa, jakie zachowania prowadzą do sporów,
- wymienia podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej i w szkole,
- podaje przykłady autorytetów.

Ocena dostateczna: - wyjaśnia, czym jest grupa społeczna, i wymienia jej cechy,

- wylicza główne zasady współpracy w grupie,
- podaje przykłady postaw jednostek wobec konfliktu,
- wskazuje dobre i złe strony poszczególnych postaw wobec konfliktu,
- proponuje sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej, szkole i społeczeństwie,
- porównuje grupę nieformalną, koleżeńską z grupą zadaniową,
- wskazuje różnicę między idolem a autorytetem,
- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego uczuć, jakie towarzyszą ludziom podczas konfliktu.

Ocena dobra: omawia podział grup społecznych,

- omawia różne sposoby rozwiązywania konfliktów: rozmowę, negocjacje, mediacje i arbitraż, wskazuje ich dobre i złe strony,
- wymienia warunki prowadzenia skutecznych negocjacji.

Ocena bardzo dobra: wskazuje wady

i zalety różnych metod podejmowania decyzji w grupie,

- określa, które metody są najwłaściwsze dla zespołowego wykonania określonych zadań,
- podaje przykłady sytuacji konfliktowych z codziennego życia, proponuje metody rozwiązania sporu w każdej z nich i uzasadnia swój wybór,
- przytacza przykłady autorytetów, określa, co odróżnia te osoby od idoli, i uzasadnia swoje zdanie,

- redaguje w punktach przebieg negocjacji w przypadku zaczerpniętym ze swojego codziennego życia.

3. Komunikacja i autoprezentacja.

Ocena dopuszczająca: wyjaśnia, czym jest komunikacja międzyludzka,

- nazywa uczestników komunikacji (nadawca, odbiorca),
- wymienia podstawowe rodzaje komunikacji,
- tłumaczy, czym są dyskusja i debata,
- podaje przykłady sytuacji, w których młody człowiek powinien zachować się asertywnie,
- gromadzi argumenty o szkodliwości używek.

Ocena dostateczna: podaje przykłady komunikatów werbalnych i niewerbalnych,

- przedstawia reguły udanej komunikacji,
- wskazuje przykłady łamania zasad komunikacji,
- wylicza podstawowe zasady publicznych wystąpień,
- tłumaczy, czym jest trema,
- podaje przykładowe elementy składające się na kształtowanie wizerunku,
- przytacza przykłady zachowań asertywnych,
- określa różnice między asertywnością a agresją.

Ocena dobra: wyjaśnia, czym różni się przekaz werbalny od niewerbalnego,

- tłumaczy, jaką rolę pełni komunikacja niewerbalna,
- tłumaczy, co oznaczają zaprezentowane na zdjęciach gesty,
- podaje reguły obowiązujące uczestników dyskusji i debaty,
- omawia elementy składające się na kształtowanie wizerunku,
- przedstawia warunki asertywności,
- buduje asertywną wypowiedź na temat szkodliwości używek.

Ocena bardzo dobra: omawia sposoby przygotowania publicznego wystąpienia i zainteresowania odbiorców,

- proponuje, jak radzić sobie z tremą,
- uzasadnia potrzebę umiejętności publicznego występowania,
- wyjaśnia społeczne znaczenie umiejętności autoprezentacji,
- tłumaczy, dlaczego podane przykłady zachowań zakłócają skuteczną komunikację.

4. Życie rodzinne.

Ocena dopuszczająca: tłumaczy, czym jest rodzina,

- wylicza podstawowe wartości kształtujące życie rodzinne,
- opowiada o roli rodziców, dzieci i osób starszych w rodzinie,

- przedstawia wartości ważne dla jego rodziny

Ocena dostateczna: wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej,

- podaje funkcje rodziny i przykłady ich realizacji,
- wskazuje czynniki sprzyjające zacieśnianiu więzi rodzinnych,

Ocena dobra: przedstawia argumenty na poparcie twierdzenia, że rodzina jest podstawową grupą społeczną,

- omawia najważniejsze funkcje rodziny,
- wylicza typy rodziny,
- tłumaczy, czym jest władza rodzicielska,
- omawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie,
- podaje nazwy instytucji wspierających rodziny.

Ocena bardzo dobra: porównuje cechy różnych typów rodzin,

- wskazuje przykłady realizacji poszczególnych funkcji rodziny,
- rozpoznaje przypadki nieprawidłowego realizowania przez rodzinę swoich funkcji,
- wyjaśnia znaczenie szczęścia rodzinnego i jego wpływ na człowieka,
- wskazuje zależności między systemem wartości a zasadami funkcjonowania rodziny.

5. Edukacja i praca.

Ocena dopuszczająca: wylicza podstawowe funkcje szkoły,

- przedstawia podstawowe warianty kontynuowania edukacji po ukończeniu szkoły podstawowej,
- podaje podstawowe prawa i obowiązki ucznia,
- określa, kto tworzy samorząd uczniowski,
- wymienia główne etapy skutecznego przygotowania się do pracy zawodowej,
- znajduje potrzebne informacje w statucie swojej szkoły,
- rozpoznaje przypadki naruszania praw ucznia,
- wskazuje osoby, u których może szukać pomocy w przypadku naruszania praw ucznia.

Ocena dostateczna: wymienia działania, za pomocą których szkoła realizuje poszczególne funkcje,

- wylicza typy szkół tworzących strukturę szkolnictwa w Polsce,
- przytacza przykłady działań samorządu uczniowskiego,
- podaje formy organizacji życia społeczności szkolnej,
- wyjaśnia, czym jest edukacja ustawiczna,
- tłumaczy, czym jest własna przedsiębiorczość,
- wylicza przykładowe cechy pożądane u przyszłych pracowników,

- wyjaśnia, jak należy reagować w sytuacji naruszenia praw ucznia lub pracownika szkoły.

Ocena dobra: charakteryzuje polski system szkolnictwa,

- określa, jaki wpływ na rozwój i przyszłość młodego człowieka wywiera szkoła,
- omawia prawa i obowiązki ucznia,
- charakteryzuje poszczególne instytucje życia szkolnego (organizacja, zadania, formy działania),
- wskazuje kompetencje właściwe dla wybranych kategorii społeczno-zawodowych,
- planuje swoją dalszą edukację pod kątem przyszłej aktywności zawodowej,
- na podstawie *Konstytucji RP* wyjaśnia, jak należy reagować w przypadkach naruszania praw uczniów lub pracowników szkoły.

Ocena bardzo dobra: wyjaśnia sposób wybierania i funkcjonowania samorządu uczniowskiego,

- wypowiada się na temat najczęściej i najrzadziej wykorzystywanych praw ucznia zapisanych w statucie jego szkoły,
- proponuje różne warianty kontynuowania edukacji po ukończeniu szkoły podstawowej z uwzględnieniem potrzebnych kwalifikacji,
- przedstawia wady i zalety wyboru poszczególnych wariantów dalszej edukacji.

6. Ekonomia na co dzień.

Ocena dopuszczająca: wyjaśnia, czym jest gospodarstwo domowe,

- tłumaczy pojęcie budżetu,
- odróżnia dochody rodziny od wydatków,
- wymienia podstawowe zasady konstruowania budżetu domowego,
- wyjaśnia, kim jest konsument,
- wylicza podstawowe prawa przysługujące konsumentowi,
- wypełnia typowy formularz reklamacyjny,
- oblicza podstawowe dochody i wydatki gospodarstwa domowego.

Ocena dostateczna: - opisuje strukturę typowego budżetu domowego,

- podaje przykłady łamania praw konsumenta,
- ocenia, czy przykładowy budżet domowy został prawidłowo skonstruowany.

Ocena dobra: tłumaczy podstawowe zasady ekonomii kierujące budżetem gospodarstwa domowego,

- proponuje, jak uzyskać nadwyżkę budżetową oraz jak uniknąć „dziury” w budżecie,
- wylicza przyczyny powstawania deficytu w budżecie domowym,
- przedstawia zasady świadomych, bezpiecznych zakupów,

- wskazuje, w jakich przypadkach konsument ma prawo do zwrotu towaru,
- wymienia instytucje chroniące prawa konsumenta.

Ocena bardzo dobra: omawia poszczególne typy dochodów i wydatków składających się na strukturę budżetu domowego,

- pisze reklamację.

7.Prawa człowieka.

Ocena dopuszczająca: tłumaczy, czym są prawa człowieka,

- wyjaśnia, czym jest *Powszechna deklaracja praw człowieka*,
- przedstawia podstawowe prawa zawarte w *Konwencji o prawach dziecka*,
- podaje przykłady łamania praw dziecka,
- wyjaśnia, czym jest UNICEF,
- rozwija skrót UNICEF.

- podaje przykładowe prawa i wolności,
- wylicza kategorie praw człowieka. - podaje przykłady łamania praw człowieka,
- wylicza przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich,
- przytacza przykłady spraw, które należy zgłosić do Rzecznika Praw Dziecka, wyjaśnia, czym jest przemoc i kogo dotyczy,
- podaje przykłady przemocy,
- wskazuje przykładowe osoby i instytucje, do których można się zwrócić w sytuacji doświadczania przemocy,
- wymienia główne zalety i wady korzystania z Internetu,
- odczytuje dane z wykresu dotyczącego zwyczajów związanych z korzystaniem z Internetu. tłumaczy, kim są niepełnoletni i nieletni,
- przytacza przykłady spraw, którymi zajmuje się policja,
- wylicza podstawowe uprawnienia policji,
- podaje główne prawa przysługujące obywatelom w kontaktach z policją,
- odczytuje dane z wykresów dotyczących przestępczości nieletnich.

Ocena dostateczna: określa funkcje praw człowieka,

- wymienia cechy praw człowieka,
- wyjaśnia, na czym polega szczególne znaczenie *Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*,
- tłumaczy sformułowania preambuły *Powszechnej deklaracji praw człowieka*,
- uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach. wymienia główne wolności i prawa człowieka i obywatela zagwarantowane w *Konstytucji RP*,

- wskazuje przykłady praw pierwszej, drugiej i trzeciej generacji,
- odszukuje w *Konstytucji RP* fragmenty dotyczące wolności i praw politycznych,
- bierze udział w dyskusji na temat prawa do wypoczynku. wymienia nazwy przykładowych organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka,
- wyszukuje wiadomości o interwencjach Rzecznika Praw Obywatelskich,
- analizuje informacje umieszczone na stronie internetowej Rzecznika Praw Dziecka,
- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego ochrony praw człowieka. tłumaczy, czym są społeczności internetowe,
- opowiada o zagrożeniach obecnych w środowisku sieciowym (cyberprzemoc),
- wylicza skutki przemocy,
- podaje zasady bezpiecznego korzystania z sieci,
- analizuje własne zwyczaje związane z wykorzystywaniem Internetu,
- uczestniczy w przygotowaniu plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci. - wymienia główne zasady odpowiedzialności prawnej nieletnich,
- wyjaśnia, dlaczego prawo inaczej traktuje niepełnoletnich i dorosłych,
- przytacza przykłady spraw, którymi zajmuje się straż miejska (gminna),
- podaje podstawowe uprawnienia straży miejskiej (gminnej),
- wskazuje uprawnienia przysługujące służbom porządkowym,
- wyszukuje informacje o *Niebieskich kartach* i sporządza notatkę na temat praw ofiar przemocy domowej,
- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego bezpiecznego korzystania z sieci oraz unikania zagrożeń związanych z przestępczością.

Ocena dobra: podaje okoliczności uchwalenia

i postanowienia *Powszechnej deklaracji praw człowieka*,

- wyjaśnia znaczenie poszczególnych cech praw człowieka,
- omawia genezę i treść *Konwencji o prawach dziecka*,
- prezentuje okoliczności powstania i działalność UNICEF,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach. wyjaśnia różnicę między prawami a wolnościami,
- wskazuje ograniczenia praw i wolności,
- omawia poszczególne kategorie praw człowieka,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat prawa do wypoczynku, wyjaśnia przyczyny łamania praw człowieka,
- wskazuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka,
- przedstawia sposób wyboru, metody działania oraz uprawnienia Rzecznika Praw Obywatelskich,

- prezentuje sposób powoływania, metody działania oraz kompetencje Rzecznika Praw Dziecka. tłumaczy, czym są przemoc fizyczna, psychiczna, dręczenie,
- proponuje, jak na przemoc powinni reagować jej świadkowie,
- opowiada o różnych sposobach szukania pomocy w sytuacji doświadczania przemocy,
- podaje przykłady społeczności internetowych, analizuje własną przynależność do nich,
- przedstawia korzyści, jakie zyskują użytkownicy Internetu,
- omawia uprawnienia i zadania policji,
- przedstawia prawa przysługujące obywatelom (zwłaszcza niepełnoletnim) w kontaktach z policją,
- charakteryzuje kompetencje i działania straży miejskiej (gminnej),
- wskazuje instytucje, do których należy się zwrócić w przypadku wystąpienia przemocy domowej.

Ocena bardzo dobra: proponuje hierarchię funkcji praw człowieka i uzasadnia swoje zdanie,

- uzasadnia potrzebę istnienia międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka,
- przedstawia historię praw człowieka,
- na podstawie preambuły *Powszechnej deklaracji praw człowieka* wykazuje konieczność ochrony praw człowieka,
- określa źródła generacji praw człowieka,
- tłumaczy, na czym polega różnica między prawami pierwszej, drugiej i trzeciej generacji. omawia kategorie spraw kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka,
- charakteryzuje działalność wybranych organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka,
- wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa system ochrony praw człowieka. omawia konsekwencje przemocy dla osób, które jej doświadczyły,
- charakteryzuje zjawiska uzależnienia od Internetu, cyberprzemocy, oszustw i wyłudzeń w sieci oraz podaje metody przeciwdziałania tym zjawiskom,
- projektuje ciekawą formę plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci. wyjaśnia, jakie są cele postępowania sądowego wobec niepełnoletnich,
- określa czynniki brane pod uwagę przez organy państwowe przy rozstrzygnięciu spraw dotyczących nieletnich,
- uzasadnia konieczność znajomości praw przysługujących obywatelom w kontaktach ze służbami mundurowymi i porządkowymi,
- uzasadnia konieczność reagowania w przypadkach doświadczania przemocy domowej lub bycia jej świadkiem.

8. Samorząd .

Ocena dopuszczająca: wyjaśnia, czym jest samorząd,

- wymienia rodzaje samorządów działających w Polsce,
- podaje przykłady zadań samorządów,
- wymienia jednostki podziału terytorialnego w Polsce,
- podaje nazwy gminy, powiatu i województwa, w których mieszka, oraz nazwy województw sąsiednich,
- odczytuje dane z wykresu. wymienia organy władzy w gminie,
- wskazuje, jakich organów dotyczą wybory samorządowe,
- wylicza podstawowe zadania gminy,
- wyjaśnia, czym jest budżet obywatelski,
- przygotowuje notatkę na temat władz gminy, w której mieszka (praca urzędu gminy, osoby pełniące najważniejsze funkcje w gminie). wymienia zadania powiatu,
- wylicza organy powiatu,
- podaje organy województwa,
- określa zadania samorządu wojewódzkiego,
- wskazuje, gdzie znajdują się siedziby władz powiatu i województwa, w których mieszka. tłumaczy, jak przygotować się do wizyty w urzędzie,
- wymienia rodzaje spraw, którymi zajmują się poszczególne urzędy,
- odszukuje stronę internetową własnego urzędu gminy, starostwa powiatowego, urzędu marszałkowskiego,
- określa, do czego służy profil zaufany,
- tłumaczy, czym jest korupcja,
- przytacza przykłady aktywności obywatelskiej.

Ocena dostateczna: - opisuje funkcjonowanie samorządu terytorialnego,

- wylicza organy samorządu terytorialnego,
- wskazuje podobieństwa i różnice między państwem a samorządem terytorialnym,
- bierze udział w przygotowaniu prezentacji na temat województwa, w którym mieszka (znajduje informacje na odpowiednich stronach internetowych). --
- odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych gminy,
- określa sposób wyłaniania władz gminy oraz ich odwołania,
- podaje główne źródła finansowania gminy oraz jej wydatki,
- bierze udział w dyskusji o zadaniach gminy,
- przytacza przykłady wpływu mieszkańców na życie gminy,
- bierze udział w przygotowaniu prezentacji na temat gminy lub miasta, w których mieszka (zasłużone postacie i wydarzenia z dziejów gminy),
- odszukuje na stronach urzędu swojej gminy informacje o działalności młodzieżowej rady gminy, inwestycjach ze środków unijnych, budżecie obywatelskim,
- bierze udział w dyskusji o bieżących problemach społeczności lokalnej,

- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego strategii rozwiązania określonego problemu społeczności lokalnej. - wyjaśnia sposób wyboru i odwołania organów powiatu,
- tłumaczy, jak są wyłaniane i odwoływane organy wojewódzkie,
- uczestniczy w przygotowaniu prezentacji dotyczącej działań podjętych przez władze swojego powiatu i województwa (znajduje informacje na odpowiednich stronach internetowych),
- uczestniczy w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla funkcjonowania województwa,- przygotowuje notatkę dotyczącą struktury politycznej sejmiku swojego województwa,
- uczestniczy w przygotowaniu projektu lub prezentacji na temat swojego regionu (postacie i wydarzenia z dziejów, tradycje, zwyczaje),
- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego koncepcji akcji promującej region za granicą. wylicza przykładowe sprawy, które można załatwić za pośrednictwem strony Gov.pl,
- wyjaśnia, czym jest Biuletyn Informacji Publicznej,
- podaje prawa obywatela w kontaktach z urzędami,
- odnajduje informacje o projektach zrealizowanych w gminie w ramach budżetu obywatelskiego,
- wypełnia wniosek o wydanie dowodu osobistego i paszportu,- przygotowuje notatkę na temat struktury urzędu swojej gminy lub swojego miasta,
- bierze udział w dyskusji na temat zasad etycznych w życiu publicznym

Ocena dobra:

- wymienia zadania samorządów terytorialnych, zawodowych, uczniowskich i porównuje te jednostki,
- tłumaczy, czym się różni gmina wiejska od gminy miejsko-wiejskiej i miejskiej,
- określa, jaki charakter ma gmina, w której mieszka,
- aktywnie uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat województwa, w którym mieszka, omawia zadania poszczególnych organów władzy w gminie,
- podaje przykłady zadań własnych i zleconych gminy,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji o zadaniach gminy, wskazuje, które spośród zadań gminy są najpilniejsze i uzasadnia swoje zdanie,
- przedstawia, jak jest uchwalany budżet obywatelski,
- wskazuje korzyści wynikające z funkcjonowania budżetu obywatelskiego.
- rozróżnia zadania rady powiatu i zarządu powiatu,
- odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych powiatu i województwa,

- bierze aktywny udział w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla funkcjonowania województwa i przytacza trafne argumenty.
- przedstawia procedurę załatwiania spraw przez stronę Gov.pl,
- odszukuje informacje zamieszczane w Biuletynie Informacji Publicznej,
- omawia zasady etycznego postępowania urzędników,
- tłumaczy konsekwencje łamania zasad etycznych w życiu publicznym,
- podaje, jakie sprawy można załatwić w poszczególnych wydziałach urzędu swojej gminy lub swojego miasta,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat zasad etycznych w życiu publicznym i przytacza trafne argumenty.

Ocena bardzo dobra:

Uczeń wyjaśnia, jaką rolę

w państwie demokratycznym odgrywa samorząd terytorialny,

- omawia zasady niezależności samorządów i decentralizacji władzy publicznej,
  - odczytuje i analizuje dane z wykresu oraz uzasadnia wyciągnięte przez siebie wnioski. wyjaśnia zasady referendum lokalnego i wskazuje sprawy, których może ono dotyczyć,
  - tłumaczy, czemu służą raporty o stanie gminy,
  - opisuje strukturę budżetu gminy,
  - określa znaczenie środków unijnych dla realizacji zadań przez gminę,
  - wyjaśnia, jak działają młodzieżowe rady gminy,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji o bieżących problemach społeczności lokalnej i przytacza trafne argumenty,
- uzasadnia konieczność angażowania się mieszkańców w życie gminy i rozwiązywanie jej problemów. porównuje strukturę władz samorządu powiatowego i wojewódzkiego,
  - określa, które z organów samorządu powiatowego i wojewódzkiego mogą zostać odwołane przez mieszkańców,
  - wskazuje zadania wykonywane przez samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki. analizuje zawartość Biuletynu Informacji Publicznej urzędu swojego miasta, powiatu lub województwa,
  - wyjaśnia znaczenie aktywności obywatelskiej dla funkcjonowania społeczeństwa.

9. Wspólnota narodowa.

Ocena dopuszczająca: wskazuje, jakie więzi łączą jednostkę z ojczyzną i małą ojczyzną,

- wymienia i opisuje symbole RP,
- podaje sytuacje, w jakich najczęściej wykorzystuje się symbole narodowe,
- wylicza wybrane święta narodowe,

- przedstawia zasady właściwego zachowania w trakcie uroczystości państwowych, świąt narodowych, wobec symboli narodowych. wyjaśnia, czym jest obywatelstwo,
  - tłumaczy, do czego służy paszport,
  - wymienia podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP,
  - podaje przykłady wartości obywatelskich. wyjaśnia, czym są patriotyzm i patriotyzm lokalny,
  - wymienia przejawy patriotyzmu,
  - określa, jakie zachowania składają się na postawę patriotyczną,
  - wylicza sposoby wyrażania patriotyzmu na co dzień przez uczniów. określa różnicę między obywatelami RP a cudzoziemcami,
  - odczytuje z mapy, gdzie znajdują się największe skupiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce,
  - wyjaśnia, czym jest Polonia,
  - znajduje na mapie państwa, w których występuje najliczniejsza Polonia.
- tłumaczy, czym jest tolerancja,
- rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu

- Ocena dostateczna: - wyjaśnia, czym są naród i wspólnota etniczna,
- określa, czym jest tożsamość narodowa,
  - wylicza przykładowe elementy i wartości składające się na polskie dziedzictwo narodowe,
  - wyszukuje informacje o polskich zabytkach i miejscach wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO,
  - bierze udział w grupowym opracowaniu zagadnienia ochrony polskiego dziedzictwa i pamięci o przeszłości narodu,
  - uczestniczy w dyskusji o problemie znieważania symboli narodowych. określa, czym jest tożsamość europejska,
  - podaje definicję narodowości,
  - tłumaczy, czym są prawo krwi i prawo ziemi,
  - przedstawia podstawowe sposoby nabycia obywatelstwa polskiego,
  - wymienia wybitnych Polaków XX i XXI w.,
  - bierze udział w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych. podaje przykłady działań patriotycznych w gospodarce. wyjaśnia, czym są mniejszość narodowa i etniczna,
  - podaje nazwę języka regionalnego uznanego w polskim prawie,
  - rozróżnia imigrantów, emigrantów i uchodźców,
  - tłumaczy, czym jest azyl,
  - wymienia mniejszości narodowe i etniczne we współczesnej Polsce,
  - gromadzi informacje na temat inicjatyw kulturalnych podejmowanych przez środowiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce,

- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego koncepcji kampanii informacyjnej popularyzującej dorobek wybranych mniejszości narodowych lub etnicznych mieszkających w Polsce. wyjaśnia, czym są stereotypy,
- podaje definicję nietolerancji,
- określa, czym jest ksenofobia,
- objaśnia, czym są szowinizm, rasizm i antysemityzm,
- wskazuje skutki szowinizmu, rasizmu i antysemityzmu,
- tłumaczy, czym jest kosmopolityzm,
- podaje definicję Holokaustu,
- opracowuje sposoby przeciwdziałania nietolerancji,
- bierze udział w dyskusji o granicach tolerancji,
- opowiada o swoich wrażeniach po przeczytaniu tekstu źródłowego.

Ocena dobra: wyjaśnia, na czym polega różnica między wspólnotą narodową a etniczną,

- analizuje czynniki kształtujące poczucie wspólnoty narodowej i etnicznej,
  - tłumaczy znaczenie dziedzictwa narodowego,
  - charakteryzuje elementy i wartości budujące polskie dziedzictwo narodowe,
  - wylicza najważniejsze polskie święta narodowe i wskazuje wydarzenia historyczne, które są podczas nich upamiętniane. charakteryzuje więzi łączące obywatela i państwo,
  - omawia konstytucyjne prawa i obowiązki obywatela RP,
  - wyjaśnia zagadnienie tożsamości zbiorowej,
  - wskazuje różnice między obywatelstwem a narodowością,
  - porównuje sposoby nabycia obywatelstwa polskiego,
  - charakteryzuje wartości obywatelskie i wyjaśnia ich wartość dla społeczeństwa,
  - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych. omawia różnice w rozumieniu patriotyzmu dawniej i współcześnie,
  - określa, w jaki sposób zachowanie młodych ludzi wpływa na los ich ojczyzny. wyjaśnia, na czym polega różnica między mniejszością narodową a etniczną,
  - tłumaczy, dlaczego uchodźcom przysługują szczególne prawa,
  - wymienia podstawowe prawa mniejszości w Polsce,
  - podaje korzyści, jakie niesie dla Polaków poznawanie kultury mniejszości zamieszkujących Polskę. omawia cechy stereotypu,
  - przytacza argumenty obalające wybrane stereotypy,
  - przedstawia konsekwencje braku tolerancji w społeczeństwie,
  - charakteryzuje przyczyny i skutki ksenofobii,
  - określa różnice między ksenofobią a kosmopolityzmem,
- Ocena bardzo dobra: wyjaśnia sens bycia Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej albo etnicznej,
- przytacza historię symboli RP,

- ocenia, w jakim stopniu znajomość historii wpływa na rozumienie współczesnej sytuacji narodu polskiego,
- wyczerpująco opracowuje zagadnienie ochrony polskiego dziedzictwa i pamięci o przeszłości narodu,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji o problemie znieważania symboli narodowych i przytacza trafne argumenty. tłumaczy zależności między różnymi tożsamościami,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych i przytacza trafne argumenty,
- uzasadnia konieczność popularyzowania wartości obywatelskich we współczesnym państwie demokratycznym. analizuje wyniki badań dotyczących rozumienia patriotyzmu,
- wyjaśnia znaczenie poszczególnych działań dla polskiej gospodarki. przedstawia strukturę ludności zamieszkującej terytorium Polski,
- tłumaczy, jakie cechy języka kaszubskiego zadecydowały o uznaniu go za język regionalny,
- omawia czynniki przyciągające i wypychające wpływające na migrację,
- na podstawie tekstu ustawy podaje kryteria, które decydują w Polsce o uznaniu danej społeczności za mniejszość narodową lub etniczną,
- uzasadnia konieczność ochrony prawnej mniejszości narodowych i etnicznych, wskazuje ograniczenia postawy tolerancyjnej i tłumaczy ich przyczyny,
- omawia różnice między szowinizmem a nacjonalizmem,
- prezentuje konsekwencje upowszechniania się ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu,
- formułuje argumenty na poparcie tezy, że walka z brakiem tolerancji jest ważna dla funkcjonowania społeczeństwa,
- analizuje tekst źródłowy, omawia problemy w nim poruszone i formułuje swoje stanowisko wobec nich.

10. Polska państwem demokratycznym.

Ocena dopuszczająca: określa, czym jest państwo,

- podaje cechy państwa,
- wymienia nazwy współczesnych ustrojów politycznych (demokracja, autorytaryzm, totalitaryzm). określa znaczenie konstytucji w państwie,
- wymienia główne rodzaje władzy państwowej,
- opisuje konstrukcję tekstu *Konstytucji RP*.określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę ustawodawczą,
- podaje skład polskiego parlamentu,
- wymienia podstawowe kompetencje sejmu i senatu,
- odczytuje dane z wykresu dotyczącego aktywności ustawodawczej sejmu. określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę wykonawczą,

- wymienia podstawowe kompetencje Prezydenta RP,
- wyjaśnia, kim jest premier i czym jest Rada Ministrów,
- podaje, czym zajmuje się rząd,
- odczytuje dane z tabel dotyczących frekwencji w wyborach parlamentarnych i prezydenckich,
- gromadzi informacje o składzie osobowym urzędującej Rady Ministrów (imię i nazwisko premiera, wicepremierów i ministra odpowiedzialnego za sprawy edukacji).
- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę sądowniczą,
- wyjaśnia, co nazywamy wymiarem sprawiedliwości,
- wymienia rodzaje polskich sądów,
- przedstawia rolę sędziów,
- tłumaczy, kim są prokurator, obrońca i obrońca z urzędu. wyjaśnia, czym są partie polityczne,
- wymienia rodzaje partii politycznych,
- podaje elementy kampanii wyborczej partii,
- wylicza systemy partyjne. tłumaczy, czym są organizacje pozarządowe, i podaje ich główne rodzaje,
- określa, czym jest wolontariat, i przytacza przykłady działań wolontariuszy,
- wymienia korzyści wynikające z pracy w wolontariacie,
- podaje przykłady ogólnopolskich organizacji młodzieżowych,
- odczytuje dane statystyczne z wykresu. wyjaśnia, czym jest opinia publiczna,
- wymienia rodzaje mass mediów,
- wskazuje różnice między mediami komercyjnymi a publicznymi,- objaśnia, czym są fake newsy i bańki informacyjne,
- odróżnia fakty od opinii i komentarzy,
- podaje negatywne skutki oddziaływania reklam,
- opisuje wybraną reklamę.

Ocena dostateczna: wylicza podstawowe funkcje państwa,

- rozróżnia funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa,
- wskazuje różnicę między monarchią a republiką,
- podaje główne różnice między demokracją, autorytaryzmem a totalitaryzmem,
- wylicza podstawowe cechy państwa demokratycznego,
- wyjaśnia, czym się różni demokracja bezpośrednia od pośredniej,
- wymienia podstawowe formy demokracji bezpośredniej,
- wskazuje na mapie Europy monarchie i republiki,
- określa korzyści, jakie daje obywatelom ustrój demokratyczny,

-wyjaśnia, czym jest państwo prawa,

- tłumaczy, czym są akty prawne, i podaje ich główne rodzaje,
- wskazuje główne aspekty określone w konstytucji,

- podaje, jaką funkcję pełni Trybunał Konstytucyjny,
- wylicza podstawowe zasady ustroju Polski zawarte w *Konstytucji RP*,
- wymienia wartości, do których odwołuje się preambuła *Konstytucji RP*,
- odnajduje w *Konstytucji RP* rozdziały, w których zostały opisane wolności, prawa i obowiązki obywateli,
- znajduje potrzebne informacje we fragmencie ustawy o referendum ogólnokrajowym,
- odszukuje źródła dotyczące ogólnokrajowych referendum przeprowadzonych w Polsce po 1989 r.,
- uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat historii polskich konstytucji wyjaśnia, jak sejm i senat podejmują decyzje, kto kieruje pracami obu izb oraz ile trwa kadencja posłów i senatorów,
- tłumaczy, czym jest immunitet,
- wylicza główne zasady wyborów do sejmu i senatu,
- wymienia główne etapy procesu ustawodawczego,
- określa, kto w Polsce może wystąpić z inicjatywą ustawodawczą,
- wyjaśnia, jakie uprawnienia w trakcie prac nad ustawą posiada prezydent,
- wyszukuje informacje o ugrupowaniach politycznych, które mają swoje kluby lub koła w sejmie, przyporządkowuje je do koalicji i opozycji, przedstawia główne zasady wyboru Prezydenta RP,
- omawia kompetencje Prezydenta RP,
- wyjaśnia, jak są powoływani premier i Rada Ministrów,
- omawia kompetencje rządu,
- wylicza Prezydentów RP po 1989 r.,
- wskazuje, który prezydent nie został wybrany w wyborach powszechnych,
- określa, za kadencji którego prezydenta uchwalono *Konstytucję RP*,
- odszukuje w internecie wiadomości na temat decyzji obecnego rządu, które wpłynęły na życie jego rodziny,
- bierze udział w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów,
- znajduje informacje o działaniach obecnego Prezydenta RP związanych z polityką wewnętrzną i zagraniczną kraju. - podaje zasady działania sądów,
- opisuje hierarchię polskich sądów,
- wylicza sprawy, w których orzeka sąd rejonowy,
- wyjaśnia, czym zajmują się sądy administracyjne,
- wymienia zadania trybunałów,
- na podstawie tekstu źródłowego przytacza przykłady spraw, którymi zajmują się współczesne sądy,
- wyjaśnia, jakie znaczenie ma dla obywateli dwuinstancyjność postępowania sądowego,
- odszukuje informacje na temat ostatniego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego,

- określa, w jaki sposób partie dążą do osiągnięcia swoich celów,
- przedstawia systemy partyjne,
- tłumaczy, czym są koalicja i opozycja w parlamencie,
- wymienia nazwy największych polskich partii politycznych,
- wyjaśnia, czym jest statut partii,
- wyszukuje potrzebne informacje w tekście ustawy o partiach politycznych.
- wyjaśnia, co oznacza prawo do swobodnego zrzeszania się,
- przytacza przykłady działań organizacji pozarządowych,
- wymienia cele działalności ogólnopolskich organizacji młodzieżowych,
- wylicza przykładowe działania podejmowane przez związki zawodowe,
- odszukuje informacje o organizacjach pozarządowych, które funkcjonują w najbliższej okolicy,
- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego akcji wolontariackiej, określa, do czego służą sondaże,
- tłumaczy, czym jest wolność słowa,
- wylicza funkcje mediów,
- podaje zalety i wady mediów społecznościowych,
- wymienia główne zasady etyki dziennikarskiej,
- wylicza środki wyrazu reklamy,
- wymienia funkcje reklamy,
- określa, czym jest kampania społeczna i czym różni się od reklamy,
- podaje definicję spotu wyborczego,
- wskazuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju środków masowego przekazu dla społeczeństwa,
- porównuje sposób przedstawienia jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł i oddziela fakty od opinii,
- gromadzi materiały dotyczące wybranej kampanii społecznej,
- wskazuje funkcje mediów przejawiające się w stronach internetowych, które odwiedza,
- opisuje wybraną reklamę z uwzględnieniem istotnych elementów przekazu.

Ocena dobra: - wskazuje różnice między narodem a państwem,

- omawia znaczenie suwerenności i przymusowości państwa,
- charakteryzuje poszczególne funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa,
- tłumaczy, czym jest demokracja konstytucyjna,
- wskazuje wady i zalety demokracji bezpośredniej i pośredniej,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej. tłumaczy zasadę konstytucjonalizmu,
- określa znaczenie zasady trójpodziału władzy i równowagi władz dla funkcjonowania demokracji,
- wymienia rozdziały *Konstytucji RP*,
- charakteryzuje poszczególne zasady ustroju RP zawarte w *Konstytucji RP*,

- przygotowuje wyczerpującą notatkę na temat ogólnokrajowych referendów przeprowadzonych w Polsce po 1989 r. tłumaczy, jak w pracy parlamentu przejawia się zasada przedstawicielstwa,
- wskazuje, czym wyróżnia się Zgromadzenie Narodowe,
- omawia kompetencje sejmu i senatu,
- charakteryzuje poszczególne zasady wyborów do sejmu i senatu,
- analizuje wykres dotyczący aktywności ustawodawczej sejmu i dokonuje potrzebnych obliczeń,
- na podstawie odpowiednich artykułów *Konstytucji RP* odpowiada, w jakich sytuacjach obraduje Zgromadzenie Narodowe,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat ograniczania prawa do głosowania i kandydowania w wyborach parlamentarnych i przedstawia trafne argumenty,- wyjaśnia, jakie znaczenie w państwie demokratycznym ma aktywność wyborcza obywateli. omawia poszczególne kompetencje Prezydenta RP z podziałem na politykę wewnętrzną i zagraniczną,
- opisuje procedurę tworzenia rządu,
- charakteryzuje poszczególne kompetencje rządu,
- określa, w jaki sposób współdziałają rząd i prezydent,
- analizuje dane zebrane w tabelach dotyczących frekwencji w wyborach parlamentarnych i prezydenckich,
- wskazuje, który prezydent nie został wybrany w wyborach powszechnych, i wyjaśnia przyczyny tego faktu,
- aktywnie uczestniczy w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów. przedstawia zasady działania sądów,
- wyjaśnia znaczenie zasad bezstronności i niezawisłości sędziów oraz ich immunitetu i nieusuwalności,
- omawia hierarchię sądów w Polsce i podaje zadania poszczególnych jednostek systemu sądownictwa,
- tłumaczy, kim jest ławnik,
- analizuje tekst źródłowy, na jego podstawie wyjaśnia określenie *rządy sędziów*,
- wskazuje różnice między wymiarem sprawiedliwości a władzą sądowniczą,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat immunitetów sędziowskich i przytacza trafne argumenty. omawia funkcje partii politycznych,
- opisuje partie prawicowe, centrowe i lewicowe,
- tłumaczy znaczenie kampanii wyborczej dla funkcjonowania partii,
- charakteryzuje systemy partyjne, wskazuje wady i zalety każdego z nich,
- tłumaczy, jak utworzyć partię polityczną,
- analizuje tekst ustawy o partiach politycznych, wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa zasada swobodnego zrzeszania się,
- tłumaczy, czym jest społeczeństwo obywatelskie,
- charakteryzuje działalność organizacji pozarządowych,
- wskazuje różnice między stowarzyszeniem a fundacją,
- charakteryzuje rodzaje wolontariatu,

- określa, jakie działania trzeba podjąć, aby zostać wolontariuszem, wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa,
- omawia funkcje sondaży,
- opisuje specyfikę mediów jednokierunkowych i interaktywnych,
- opowiada o poszczególnych funkcjach mediów,
- przedstawia rolę mediów społecznościowych w demokracji,
- podaje przykłady fake newsów i uzasadnia swój wybór,
- omawia zasady pracy i postępowania dziennikarzy,
- charakteryzuje konstrukcję przekazu reklamowego,
- opisuje obszary tematyczne kampanii społecznych.

Ocena bardzo dobra:

- uzasadnia potrzebę realizowania przez państwo funkcji zewnętrznych,
- analizuje różnice między demokracją, autorytaryzmem a totalitaryzmem w obszarach władzy, praw obywateli, wolności słowa i mediów oraz ideologii państwowej,
  - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej, prezentuje stanowisko swojej grupy i przytacza trafne argumenty. - omawia hierarchię aktów prawnych w Polsce,
  - opisuje procedurę zmiany konstytucji i wyjaśnia, z jakiego powodu jest ona szczególna,
  - interpretuje artykuły *Konstytucji RP* dotyczące referendum ogólnokrajowego,
  - wskazuje, które opisane w *Konstytucji RP* wolności, prawa i obowiązki obywateli uważa za najważniejsze, i uzasadnia swoje zdanie.
- opisuje funkcjonowanie sejmu i senatu z uwzględnieniem działalności klubów i kół poselskich tworzących koalicję i opozycję,
- wyjaśnia znaczenie immunitetu dla funkcjonowania władzy ustawodawczej,
  - wskazuje różnice w organizacji wyborów do sejmu i senatu,
  - omawia proces ustawodawczy,
  - porównuje role sejmu i senatu w procesie ustawodawczym,
  - wymienia skutki, jakie niesie dla państwa i społeczeństwa niska frekwencja wyborcza, - wyjaśnia związek funkcjonowania urzędu Prezydenta RP z republikańską formą rządów,
  - tłumaczy, na jakich zasadach działają wotum zaufania i wotum nieufności,
  - określa, na czym polega zasada kontrasygnaty,
  - tłumaczy, czym jest Rada Gabinetowa,
  - wyjaśnia, dlaczego jest potrzebne poparcie większości sejmowej dla Rady Ministrów i premiera,
  - aktywnie uczestniczy w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów, przyjmuje rolę lidera grupy. opisuje salę rozpraw w procesie karnym,
  - ocenia, czy Sąd Najwyższy jest potrzebny, i uzasadnia swoje zdanie,

- charakteryzuje działania Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu,
- analizuje tekst źródłowy, na jego podstawie omawia wpływ sędziów na sferę polityki i życia społecznego. opisuje działalność partii w państwie demokratycznym, omawia poszczególne obszary działalności organizacji pozarządowych,
- wyjaśnia, czym jest organizacja pożytku publicznego i w jaki sposób można wspomóc jej działalność,
- uzasadnia konieczność angażowania się w działania organizacji pozarządowych,
- na podstawie analizy danych statystycznych z wykresu wskazuje obszar, w którym organizacje pozarządowe powinny być bardziej aktywne, i uzasadnia swoje zdanie,
- wyjaśnia, jak rozumie słowa Tadeusza Kotarbińskiego, - przytacza argumenty na poparcie tezy, że wolność słowa i wolne media są fundamentem demokracji,
- charakteryzuje misję mediów publicznych,
- omawia przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu mediów społecznościowych na demokrację,
- uzasadnia konieczność przestrzegania zasad etyki dziennikarskiej,
- wyjaśnia rolę opinii i komentarzy w demokratycznych mediach,
- omawia funkcje reklamy i wskazuje przykłady ich realizacji,
- bada sposób ukazania jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł, oddziela fakty od opinii i przedstawia wnioski,
- uzasadnia konieczność oddzielania faktów od opinii.

11. Sprawy międzynarodowe.

Ocena dopuszczająca: wyjaśnia, czym są polityka zagraniczna i współpraca międzynarodowa,

- rozwija skrót ONZ,
- przytacza przykłady inicjatyw ONZ,
- podaje pełną nazwę NATO,
- wymienia przykłady działań NATO,
- odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich NATO,
- odczytuje dane z wykresu prezentującego wyniki badań opinii publicznej. podaje datę i miejsce utworzenia Unii Europejskiej,
- wylicza najważniejsze zadania UE,
- odpowiada, czym jest euro,
- odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich UE. podaje datę wejścia Polski do UE i określa sposób, w jaki Polacy podjęli decyzję,
- wskazuje główne korzyści, które wynikły dla Polski, jej obywateli i polskich firm z przystąpienia do UE,

- szuka informacji do broszury o sposobach wykorzystywania funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim mieście, wyjaśnia, czym jest globalizacja,
- przytacza przykłady globalizacji z codziennego życia,
- podaje przykłady pomocy dla krajów rozwijających się,
- tłumaczy, czym jest zjawisko ocieplania klimatu,
- podaje główne różnice między sytuacją w krajach Północy i Południa. podaje główne przyczyny konfliktów zbrojnych,
- wyjaśnia, czym jest ludobójstwo,
- przytacza przykłady działań terrorystycznych,
- odczytuje z mapy informacje o wybranych współczesnych konfliktach na świecie,
- odczytuje wyniki badań opinii publicznej dotyczących zagrożenia terroryzmem w Polsce.

Ocena dostateczna: wskazuje przejawy realizacji przez państwo polityki zagranicznej,

- wymienia podstawowe zadania ambasadora i konsula,
- wylicza główne cele i działania ONZ,
- tłumaczy, czemu służą misje pokojowe ONZ,
- określa najważniejsze cele NATO,
- przytacza przykłady aktywności Polski w ONZ i NATO,
- odszukuje informacje o przypadku zastosowania weta w czasie obrad Rady Bezpieczeństwa ONZ,
- ocenia, czy ONZ odgrywa ważną rolę we współczesnym świecie, i uzasadnia swoje zdanie,
- znajduje wiadomości o trzech operacjach NATO przeprowadzonych po 2000 r. wymienia główne przyczyny integracji europejskiej,
- wyjaśnia, kim byli ojcowie założyciele zjednoczonej Europy,
- na podstawie mapy podaje nazwę państwa, które przystąpiło do UE później niż Polska,
- wylicza nazwy głównych organów Unii Europejskiej,
- podaje imiona i nazwiska Polaków pełniących ważne funkcje w organach unijnych,
- odszukuje w Deklaracji Schumana potrzebne informacje,
- bierze udział w pracy zespołu rozważającego dwie koncepcje rozwoju Unii Europejskiej,
- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego obchodów Dnia Europejskiego, wylicza podstawowe prawa obywatela UE,
- wymienia cztery najważniejsze zasady europejskiego rynku wewnętrznego,
- przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących,
- określa źródła funduszy unijnych i główne kierunki ich dysponowania,
- gromadzi materiały dotyczące brexitu,

- bierze udział w dyskusji na temat skutków brexitu. wylicza główne skutki globalizacji,
- określa, z czego wynika podział na kraje rozwinięte i rozwijające się,
- wskazuje główny kierunek migracji,
- wylicza główne zagrożenia i wyzwania XXI w.,
- bierze udział w dyskusji o wyzwaniach związanych z migracją,
- opracowuje notatkę o wybranej polskiej organizacji pozarządowej, która pomaga mieszkańcom państw rozwijających się,
- przygotowuje plakat przestrzegający przed skutkami zmian klimatu,
- uczestniczy w pracach nad prezentacją na temat najbiedniejszych państw świata,
- bierze udział w dyskusji dotyczącej wpływu światowych problemów na niego i jego rówieśników. - tłumaczy, na czym polega terroryzm,
- wymienia skutki terroryzmu,
- określa skutki konfliktów,
- odszukuje informacje na temat cyberterroryzmu,
- znajduje w internecie wiadomości o zbrodniach ludobójstwa popełnionych w XX w.,
- bierze udział w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych

Ocena dobra: omawia znaczenie współpracy międzynarodowej dla pokoju na świecie,

- charakteryzuje rolę ambasadora i konsula w polityce zagranicznej,
  - podaje czas i okoliczności powstania ONZ,
  - określa, ilu członków liczy ONZ,
  - wymienia główne organy ONZ,
  - opisuje genezę NATO,
  - podaje nazwę głównego organu NATO,
  - wskazuje na mapie państwa członkowskie NATO z uwzględnieniem kolejnych etapów powiększania się organizacji.
- omawia główne etapy integracji europejskiej,
- opisuje okoliczności powstania Unii Europejskiej,
  - opowiada o politykach nazywanych ojcami założycielami zjednoczonej Europy,
  - wskazuje na mapie państwa członkowskie UE, uwzględniając kolejne etapy rozszerzania organizacji,
  - wymienia podstawowe uprawnienia głównych organów Unii Europejskiej,
  - analizuje tekst Deklaracji Schumana,
  - podaje praktyczne przykłady realizacji celów UE. omawia przygotowania Polski do przystąpienia do UE,
  - charakteryzuje poszczególne prawa obywatela UE,
  - przedstawia znaczenie zasad europejskiego rynku wewnętrznego,

- tłumaczy, czym jest i jak działa strefa Schengen,
- wylicza cele, na które są w Polsce przeznaczane dotacje unijne,
- podaje przykłady wykorzystania przez Polskę funduszy unijnych,
- redaguje broszurę o sposobach wykorzystywania funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim mieście,
- analizuje materiały dotyczące brexitu. charakteryzuje zjawiska globalizacji i amerykanizacji kultury,
- tłumaczy, czym jest konsumpcjonizm,
- tłumaczy, na czym polegają pomoc rozwojowa i pomoc humanitarna,
- charakteryzuje zmiany klimatu i określa ich skutki.

Ocena bardzo dobra :

- określa rolę organizacji międzynarodowych na arenie światowej,
- wyjaśnia, jaką rolę odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego,
  - wylicza wybrane ugrupowania międzynarodowe, do których należy Polska,
  - opracowuje notatkę trzech operacjach NATO przeprowadzonych po 2000 r. z uwzględnieniem ich celów i uczestników, wskazuje wady i zalety procesu integracji europejskiej,
  - podaje nazwy trzech wspólnot europejskich,
  - omawia uprawnienia głównych organów Unii Europejskiej,
  - analizuje tekst Deklaracji Schumana i określa, jak zmieniła się sytuacja w Europie od czasów autora,
  - aktywnie uczestniczy w pracy zespołu rozważającego dwie koncepcje rozwoju Unii Europejskiej, przedstawia trafne argumenty, uzasadnia swoje stanowisko, - wskazuje koszty przynależności Polski do UE,
  - przedstawia negatywne skutki swobodnego przepływu osób,
  - omawia przeznaczenie poszczególnych rodzajów funduszy unijnych,
  - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat brexitu i przytacza trafne argumenty.
  - omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji w różnych dziedzinach,
  - przedstawia sytuację krajów rozwiniętych i rozwijających się,
  - uzasadnia konieczność udzielania pomocy humanitarnej,
  - wyjaśnia, czym jest grupa G7,
  - omawia problemy związane z migracją,
  - omawia główne zagrożenia i wyzwania XXI w.